

Politikens storhet och elände

FÖR TRETTIO år sedan skrev lord Beaverbrook, kapitalist, tidningsägare och politiker, en skildring av regeringskrisen 1916, då Asquith störtades och Lloyd George kom till makten. Denna bok, "Politicians and the War", en blandning av memoar och analys, är genom sin öppenhet, sin insikt och sin skärpa en av de klassiska undersökningarna av den "inre" politiken, spelet mellan ett antal ledare om makt, ära och höga poster — jag betvivlar att den rika politiska litteraturen i England har något motstycke i fullständighet och åskådlighet. Nu har Beaverbrook, som sedan länge systematiskt inköpt outgivna anteckningar och brevsamlingar, med *The Decline and Fall of Lloyd George* (Collins, 25 shilling) påbörjat en serie arbeten om kritiska skeden i brittisk politik efter det första världskriget. Naturligtvis har författaren, i år 84 år gammal, haft hjälp av sekreterare och forskare, men det är uppenbart att den nya boken i konception och utformning är hans eget verk. Skildringen av hur Lloyd George blev krigsledare står högre, men även det nyutkomna arbetet är lysande, en vital, engagerad och ändå kyligt utredande studie i den inre politikens villkor.

I inledningskapitlet kursiverar Beaverbrook två satser, som ger nyckeln till den dramatiska utvecklingen under Lloyd Georges sista regeringsår. "Lloyd George var premiärminister utan parti... Han var i människornas ögon stor och omistlig." Den väldiga prestige segern givit krigsledarna hade fått sina parlamentariska konsekvenser vid nyvalet 1918. En överväldigande majoritet av underhusets medlemmar valdes som anhängare av regeringen och främst Lloyd George; de opponerande grupperna, Asquithliberaler, labour, irländska nationalister var fåtaliga och, tycktes det, utan större politiska möjligheter. Men det fanns en stor svaghet i Lloyd Georges ställning; han var liberal, men stöddes huvudsakligen av konservativa: av regeringsanhängarna på våren 1921 var 353 högermän och 128 Lloyd George-liberaler. Situationen bjöd därför på många möjligheter. Koalitionen kunde fortsätta i visshet om att under Lloyd Georges ledning och med hans namn som baner vinna ett nytt val; högern, som hade ma-

Med en bok om Lloyd Georges väg till makten och hans slutliga fall har lord Beaverbrook, 84 år gammal, inlett en serie arbeten om kritiska skeden i brittisk politik efter det första världskriget. Verket annåls här av Herbert Tingsten. Bilden visar Winston Churchill (t v) och Lloyd George.

ajoritet i parlamentet, kunde göra sig av med den liberala premiärministern och satsa på en ren toryregim; risk fanns för att i sådant fall Lloyd George skulle knyta an till liberalerna utanför koalitionen och knäcka högern; en viss fruktan fanns både bland högermän och liberaler för att labour (såsom inom kort blev fallet) skulle profitera av en hård motsättning mellan de båda traditionella parterna.

De sakliga meningsbrytningarna under detta skede var betydande, men i regel av den art att de inte blev klart partiskiljande, särskilt var högermajoriteten splittrad i en rad frågor. Det var många saker det gällde: tullar eller frihandel, självstyrelse för Irland, åtgärder mot arbetslösheten, förhållandet till Ryssland, Tyskland, Frankrike och konflikten mellan Grekland och Turkiet, framför allt den rent politiska frågan när nyval skulle bevaras vid dessa val. Vad som

gör Beaverbrooks bok så fascinerande är att den belyser rivaliteten och spänningen inom det politiska ledarskiktet, särskilt koalitionsregeringen själv, och hur de privata ambitionerna tävlade med eller maskerades av sakliga skiljaktigheter. Kunde man vinna ett val på det tullprogram (med tullunion inom imperiet) som främst drevs av den utanför regeringen stående tidningskungen Beaverbrook? Kunde man vitalisera koalitionen och ge den en valseger genom en hård politik mot Turkiet — och även mot Frankrike — som återuppväckte något av den nationella hänförelsen under det stora kriget? Kunde ett val klaras utan Lloyd George som folkförförare och röstvärvare? Var det — så var den enskilde ministerns problem — bäst att hålla sig till Lloyd George och därmed koalitionen eller att i god tid — eller åtminstone i sista ögonblicket — överge premiärministern?

Om dessa ting fördes otaliga resonemang, skrevs otaliga brev.

Man träffades på slotten vid veckosluten, på middagar i London, vid utflykter till Rivieran. Ibland höll Lloyd George ihop med Churchill och Birkenhead, ibland intrigerade dessa ministrar av första klass mot regeringschefen; ena dagen tycktes ett närmande möjligt mellan Bonar Law (som i mars 1921 på grund av sjukdom lämnat regeringen), hans nära vän Beaverbrook och flertalet konservativa ministrar, andra dagen lyckades Lloyd George genom en eftergift eller en befordran binda de konservativa kollegerna. Mellan stämplingarna, förtalskampanjerna och de i samförstånd med skilda tidningslorder (Beaverbrook, Northcliffe, Rothermere) bedrivna propagandaaktionerna samlades de ledande spelarna, misstänksamma, maktlystna, halvt vänner och halvt fiender, till festliga tillställningar, där det lurande hatet och förräderiets lockelser dövdades av pokulering och sång — Lloyd George älskade psalmer från Wales, Churchill och andra sjöng lätta visor, ögonen tårades, man blev varm och intim och såg godhet och vänskap i de blickar som dagen förut och dagen efteråt syntes förgiftade av falskhet.

Det fanns naturligtvis temperaturstegringar i detta helvete. I frå-

ga om ohederlighet eller rättare osaklighet kunde Lloyd George, redo att föra nära nog vilken politik som helst för att förbli premiärminister, synas vara den främste i kretsen, men han hade en mer än Gladstonesk förmåga att med glödande iver omfatta det opportuna, och denna temperamentets hetta renade lögnen och bedrägeriet. Hos Curzon, som för varje ny bok framstår som mera avskyvärd, fanns inga förmildrande omständigheter; han var helt enkelt "ombytlig, opålitlig, lögnaktig, förrädisk". Birkenhead var något av en skojare, men han var tjusande munter även i det ohederliga; Churchill var lika munter, men litet mera hederlig. Nästan perfekt anständig var Austen Chamberlain, "who always played the game and always lost it", men hans pompösa korrekthet, som ibland alltför mycket liknade ren enfald, gjorde den förtäffliga karaktären onjubar. Så ser vi kalkaden av engelska ledare under årtionden i ett skede av tveksamhet, taktik och förnedring: tankar på stora mål — freden, imperiet, social rättfärdighet — skymtar bland drömmarna om att bli premiärminister, lordkansler,

minister för Indien eller åtminstone att inte bli utanför vid nästa fördelning av rollerna.

Efter år av intriger kom upplösningen och tragedin. Lloyd George trodde sig ha svetsat samman kabinettet och koalitionen och utlyste nyval; Birkenhead, Chamberlain, Churchill, Balfour, Curzon, alla de ledande ministrarna syntes för tillfället bundna vid den store mannen. Det konservativa partimötet på Carlton Club den 19 oktober 1922 kastade

om ställningen. Hetsad av Beaverbrook gick partiets gamle ledare Bonar Law till mötet och talade mot koalitionen. Några ministrar, främst Baldwin, gick på samma linje, andra, främst Curzon, övergick till den linjen då dess seger var uppenbar; med 187 röster mot 87 uppsades koalitionen. Lloyd George måste avgå och blev aldrig mera minister. Bonar Law, som inte ens den älskvarde Beaverbrook förmår göra glansfull, blev premiärminister och vann valet. De trogna konservativa, såsom Chamberlain och Birkenhead, stod utanför styrelsen ett par år, men kom sedan tillbaka. Må Beaverbrook, den ende av premiäraktörerna som lever kvar, få tid och kraft att fullfölja sitt verk om politikens storhet och elände.

HERBERT TINGSTEN

TROSVITTEN

FRÅN TVÅ av den franska katolicismens stora litterära gestalter har nyligen kommit vittnesbörd om grunden till och innehållet i deras religiösa tro. I båda fallen blir man övertygad om äktheten och intensiteten likväl som om bräckligheten i de intellektuella förskansningar som dessa besatta sökt bygga upp till skydd för sin helgedom.

François Mauriac har i serien *Ce que je crois* (Bernard Grasset, 8:90 franc) för tredje eller fjärde gången givit en framställning av sin tro. Det väsentliga kommer fram redan i förordet, där Mauriac skriver om den risk för att ge motståndarna vapen i händerna som hans skrift medför. "Risken motsvarar den enkelhet och naitivet som hållit mig på knä hela

mitt liv, men som, från barndomen till ålderdomen, har gjort det möjligt för mig att förnimma, känna, äga en kärlek som jag inte kunnat se." Tron synes bestå endast i förtrostan på och kärlek till något odefinierat som Mauriac kallar Gud; naturligtvis innefattar den i princip också godtagande av den katolska kyrkans dogmer, men dem synes Mauriac inte vara intresserad av och knappast ha reda på; typiskt är att han efter proklamerandet av dogmen om jungfru Marias obefläckade avlelse förklarade att han aldrig tänkt på saken, men självfallet var beredd att tro vad kyrkan förkunnade. Mauriac är själv väl medveten om arten av sin tro, det har mindre gällt "valet av en bestämd religion, en bestämd kyrka, än nå-

gon med vilken jag kunde nå förbindelse genom denna kyrka och denna religion".

Även i fråga om motiven för sin tro är Mauriac medveten. Kärleken till modern har varit bryggan till Gud; "vi (jag) reagerar som då vår mor öppnade sina armar och vi var detta snyftande barn..." Skräcken för döden är en annan drivkraft; döden får inte innebära intighet. Försöken att bevisa trons riktighet är svaga och för författaren, synes det, nästan likgiltiga. Liksom i en tidigare bok antyder han mystiska erfarenheter på gränsen till underverk, men han medger nu att han kan ha misstagit sig. Pascal dras fram som garant för hans sanning, men det sker halvhjärtat, och Mauriac sticker själv håll på ett par av mästarens berömda sofismer. Aldrig förr har Mauriac med sådan ödmjuk ärlighet redovisat den tro som lyst över hans liv.

Georges Bernanos har i romaner och ett skådespel än mera innerligt och passionerat än Mauriac kämpat för tron, men han har aldrig skrivit något mera systematiskt i ämnet. En from forskare, Guy Gaucher, har nu givit en sådan framställning: *Georges Bernanos ou l'invisible espérance* (Plon, 6:80 franc). Det är en kompetent, sakligt klar redogörelse utan större glans eller skärpa. I ett hänseende var Bernanos tro av samma typ som Mauriacs; han var teologiskt okunnig och sade sig aldrig ha läst mer än katekesen. Även i fråga om trons ursprung finns en likhet; Bernanos pinades sedan ungdomen av dödsfruktan. Men medan Mauriacs tro och liv trots all problematik ger ett intryck av stillhet, korrekthet och idyll var Bernanos en jagad människa, bitter mot andra och

Två troende författare: Georges Bernanos (överst) och François Mauriac.

mot sig själv, längtande efter ett lugn och en ödmjukhet som han aldrig kunde nå. Alltmer synes hans liv ha blivit en förberedelse för döden, eller rättare för döds kampen — då skulle han vittna att han verkligen trodde, vara värdig den Gud som hans ängest ville beveka att existera. Hans sista lysande verk, "Dialogues des carmélites", är en generalrepetition inför den egna döden, och då Blanche de la Force i lycka och förvissning frivilligt går till giljotinen är hon Bernanos. Enligt Gaucher segrade Bernanos i den slutliga striden: han var in i det sista medveten, tycktes fylld av tro och tillförsikt och lämnade i frid den värld som varit plåga, ursinne och sökande.

HERBERT TINGSTEN